

[Transcript] Historia.nu med Urban Lindstedt / Nattfriari under stormaktstidens kyrkliga ortodoxi (nymixad repris)

Lyssna på senaste avsnittet av Historianus systerpödd,
Harrysons dramatiska historia,
om antikens många lämningar.

Om man nu är en så här riktig romvurmare,
finns det någonting man kan titta på här då?

Vi kände till, eller våga förfötter och förvodrar kände ju till att...

Ja, man reste ju dit.

Du hör avsnittet på www.historiapunktnu,
eller där poddar finns.

Lyssna på senaste avsnittet av Historianus

De unga killarna i övrigt tonårsåldern gick runt i skock,
och så, så att säga, nattfria de som det hette,
hos de lika, eller de jämn gamla flickorna i byn.

De borde ju alltså inte då in i stugan,

utan från att när flickor började komma upp i övrigt tonåren,
då sov de ofta ute, utanför, alltså i uthusen.

Och där kunde de då ta emot sådana här så kallade nattfriare.

Historian nu är podcasten om människor och händelser som förändrade världen.

Programledare är Urban Lindstedt.

Under den katolska tiden i Sverige var sex före äktenskapet okej efter förlåning,
och i bundesamhället levde en viss acceptance kvar för före äktenskapligt sex,
även efter reformationen.

Men stadsmakten och kyrkan var allvanligt oroad för allmågans osedliga leverna.

År 1608 blev det dödsstraffer dubbelt hår,
utom äktenskapligt sex där beggeparten var gifta,
och höga böterstraffer ogifta som hade sex.

I denna ortodoksistid skulle ungdomar hitta en partner och testa sin sexualitet.

Annika Sandén är docent historia och har forskat mycket i 1600-talet,
och är aktuella med boken Fröjdeläka.

Glädje, lust och nöjgen under svenskt stor makstid.

Välkommen.

Tackar.

Du har varit med en massa gång här på den,

och vi har till och från berört det här med sexualitet och moral och sådana saker.

Och vad man upplever här är ju din period i 1600-talet.

Man ser från perioden tidigare att det skärps till här med sexual, moral och lagstiftning.

Varför var det okej?

Som jag uppfattar så var jag nästan okej.

Jag har sex för äktenskapet under katolska perioden,
men att det försvinner med reformationen.

Med reformationen kommer man att trycka eller lägga storvikt och hylla äktenskapet,
men också att man vill knyta sexualiteten till äktenskapet.

Och så var det inte innan?

[Transcript] Historia.nu med Urban Lindstedt / Nattfrieri under stormaktstidens kyrkliga ortodoxi (nymixad repris)

Jo, det var det nog i för sig.

Det var väl mer att man hade en annan syn på hur äktenskapet ingick.

Alltså det vill säga att löften går.

Vår förlovningen var den bindande ritualen.

Så det var okej att ha sex efter förlovning?

Ja, alltså vad man då inför vittnen hade man lovat och gett gåv,

utväxlat gåvor, så var förlovningen så att säga, det var okej.

Under 1500-talets gång och en bit in på 1600-talet så levde detta kvar ute i bygderna att förlovning gav rätt till sexuellt umgänge.

Men att kyrkan då vändes emot detta och på massor av olika sätt ville då få folks handlingsmönster och tänkesätt

och förändras till att man fick absolut inte göra någonting innan vigsen

och att man då helst skulle vigas i kyrkan inför prästen och församlingen i den här offentligheten, så att det var bara då.

Alltså man gjorde ju på olika sätt.

Det var ju lagstiftningen nu från 1608, när man inför den här moselag,

alltså att man till den här världsliga rätten i tryckningen av lagen,

där nya tryckningen så lägger man till ett appendix med moselag.

Rakt då från gamla testarna?

Ja, och det är den här, som ju är baserad på den här vd-delningstanken, ett öga för ett öga, en tand för en tand.

Alltså det är väldigt dramatisk hårda straff och dramatisk hårdare straff för brott som tidigare hade då avdömt med böter, kunde nu ge dött straff, som här till exempel.

Vet man varför det blev sådana straffskärpningen här?

Ja, det var alltså strömningar i hela Europa mot.

Så det var inte bara i Sverige då?

Nej, utan att det var en sån här, det fanns ju en stark,

levande tradition av att människorna synder var där som låg till grund eller som låg bakom Guds att Gud skickade pest och krig och missväxt och allt sådant där på folket.

Så om människor kunde slut av synda så skulle man klara sig bättre.

Så det var ju lite grann en sådan här, en politisk fråga, som teologisk.

Ja, men precis.

Och vi vet ju att den här erkebiskoppen av Ramang Emanus,

när han gav sig ut på sin pedagogiska missionsresa på 1596,

så skulle han ju på plats då i Suknar upplysa folk om hur man skulle leva,

men framförallt skulle han ju då också bestraffa de som hade syndat

för att då inpränta det rätta sättet att leva,

och genom de här straffen så att säga,

bortgöra för de synderna som de hade begått.

Och detta då alltså, fast de hade redan då betalat böter

[Transcript] Historia.nu med Urban Lindstedt / Nattfrieri under stormaktstidens kyrkliga ortodoxi (nymixad repris)

i den världskliga rätten, till exempel.

De som hade redan straffats av den världsliga marknaden,

men sen kom biskoppen om vi vill köra politiker.

Och det här var ju väldigt kontroversiellt,

det måste det ju ha varit även då.

Och vi i efterhand kan ju undra vad tusan var det som hände här egentligen,

därför att kyrkan, den protestantiska kyrkan,

och den här Abraham Angemannus var ju en super protestant,

han var ju ganska hardcore lutheran.

Men ändå då, och enligt den protestantiska kyrkan,

den luttiska läraren, så skulle ju då kyrkan inte ägna någon domsmakt,

alltså man skulle inte straffa, utan det var ju,

alltså inga kroppstraf, utan det var ju,

man skulle straffa med ordet, eller man skulle riktas in sig mot

den dömdes samvet, eller bråslingsamvete.

Men Angemannus, han hade ju då med sig ett par starka karar

som fick piska upp dom som han då kallade fram.

Varför var han piskad för då?

Jo, men då var det ju då, det handlade ju om att man skulle utplåna

gamla katolska spår i bygderna, som man menar fanns,

och att det var så illastellt med folkmoralen,

och att folk gick till sängs för rektenskapet och sånt där.

Så det var ju inte bara så att man var ute efter och styr upp

folks sexualvanor, utan det var ju väldigt mycket

att man gick ut för att liksom utplåna det här katolska

som fanns kvar.

Ja, det är en del av det.

Ja.

Men det som händer är ju att när man studerar de här

ärendena från den här rättiggången,

som man då höll i de olika sukna, så kan man se att nästan

alla ärenden handlar ju om det här som har med

sexualitet och sedlighet att göra.

Den stora liksom övervikten ligger,

att det var där han kom och liksom grejpa in.

The American Revolution, birthplace of the motion picture,

and home to the oldest lighthouse in the U.S.

Explore our historic museums,

view maritime marvels, and travel insightful itineraries.

Learn more at visitnj.org/slash/history.

ACAST powers the world's best podcast.

Here's a show that we recommend.

Hi, I'm Michelle Obama,

[Transcript] Historia.nu med Urban Lindstedt / Nattfrieri under stormaktstidens kyrkliga ortodoxi (nymixad repris)

and in my podcast, I talk about so many of the lessons I've learned that are centered around finding your inner confidence, understanding your own story, and persisting, even if it feels like people are judging and watching your every move.

I get into this and a lot of other meaningful topics with some of my closest friends on my podcast, The Light.

Take a listen on Audible now.

The Light podcast is presented by Starbucks.

ACAST helps creators launch, grow, and monetize their podcast everywhere, acast.com.

Det tror jag verkligen att man kan säga att de inte var inte lösaktiga.

Om man tänker sig att för kvinnor så har ju alltså sexualitet och graviditeter varit tätt

frenade med varandra.

Två storheter som Johan Höljen hänger ihop.

Man kan faktiskt tänka sig att så långt fram i tiden som på 1960-talet först är det ju som man kan faktiskt kan

ha sexuellt umgänge i utan att bli gravid på ett hemligen säkert sätt som kvinna.

Det finns alltså i vad det verkar som ute i bygdorna, byarna.

Finns det traditioner för hur ungdomar får möta så pröva sig fram?

Och att de har då från barnsben fått lära sig

det är väldigt mycket det här med skam

som faktiskt finns invävt verkare

som i hur man förhåller sig

till varandra och gentemot

hur man förhåller sig gentemot

varandra.

Så det här med avhållsamhet tror

jag nog att man kan säga vad norm.

Men sen vet vi ju

såklart.

Vi vet ju att kvinnor blev gravida.

Det finns ju en massa med sådana lägersmål

och naturligtvis
så hamnade ungdomar
i säng med varandra och även
gifta, hamnar ju med säng
men fast med någon annan än
som man gifte sig med.
Så det är klart att
den var ju inte total den här
avhållsamheten.
Men den här,
och det var också som det visste
säkert alla
där som låg i potten
för i synnytt kvinnor som blev
gravida utanför äktenskapet
så var det väldigt mycket som stod på spel.
Så jag tänker med att
jag tror inte att det fanns
en, vad ska man säga,
det fanns nog ganska stränga normer
trots alltom avhållsamhet.
Sen till vet man ju att
sexualdriften är ju ganska stark.
Jag menar det, och ungdomar
tappar huvudet och
gör saker som de kanske
ånglar sig efteråt, men de tänker inte så noga.
Vi har pratat om det här tidigare
än tidigare på,
men det här är på de folk som faktiskt
var lite lösaktiga
av olika anledningar som man vill säga.
Och det var ju dubbelt hov
när båda var gifta någon annanstans.
Det var ju dödsstraff.
Ni infördes det egentligen.
Ja, men det har
kommit i lite omgångar.
Erik XIV
det inrättade redan på 1560 talet
och en hovvårdning
med mycket dramatiskt
skärpta straff.

[Transcript] Historia.nu med Urban Lindstedt / Nattfrieri under stormaktstidens kyrkliga ortodoxi (nymixad repris)

Alltså att man skulle dömma efter godslag
för vissa olika försäse,
och då blir det enligt lagen
så att dubbelt hov ska ge
både dubbelt
och enskilt hov ska ge
dödsstraff.
Hur vanligt var det då
att faktiskt folk blev av det?
Ja, det var det.
Det var det.
Det var det.
Det var det.
Det var det.
Det var det.
Det var det.
Har du då att faktiskt folk blev avrättade
för dubbelt hov?
Det är ju jättesvårt att säga.
Det finns ju inte riktigt någon sån samlad statistik.
Men vi vet ju
att från 1608
den här nya lagen
och vi har kyrkan
som driver ganska hårda campanjer
mot tidig
eller för tidig sexualitet.
Så vi vet ju
så att säga att folk
måste naturligtvis ha vetat detta.
Vad det var
hur landet låg vid den här tiden.
Men det finns ju några sån här
samlade studier
eller enskilda
nedhopp
i olika ställen.
En forskare har tidigare studerat
göta-håvrrätt.
Håvrrättarna kom till
1614.
Så kom göta-håvrrätt
förläggas i Jönköping

[Transcript] Historia.nu med Urban Lindstedt / Nattfrieri under stormaktstidens kyrkliga ortodoxi (nymixad repris)

1630.

Och om man då studerar

göta-håvrett

från 1635

till 644

bara här.

Du är ju väldigt specifika.

Ja, och du har en nio år.

Den här forskaren har tittat på alla

inkomna

horddomar.

Och då är det alltså

hela Småland och Öland.

Så det är ett stort upptagningsområde.

På de här 11 åren så kom det in

182 domar.

Vad blir det på 10 år?

Eller vad blir det per år?

Det blir ju 48

stycken eller?

Ja, precis. Och då har vi

hela det här stora upptagningsområdet.

Men det som är intressant är att

då var det så här att

på rådstugor eller i det här asrättet

så tilldömdes man

för hår.

Men då skulle då

Götta Hovrät

i det här fallet ju granska domarna

för att se om man verkligen skulle

verkställa dödstrafet eller inte.

Och då visade det sig att

av de här 482

domarna av en

falltor

där alltså bara den ena gift

men den andra är ogift.

Då verkställdes

kan du gissa hur många?

Nej, jag vet inte. Inga?

Nej.

I børsperiod så var det

[Transcript] Historia.nu med Urban Lindstedt / Nattfrieri under stormaktstidens kyrkliga ortodoxi (nymixad repris)

31 fall
av dubbeltor
som ju var mycket värre.
Av de 31 så
verkställdes 17.
Ja, det var lite högre.
Och så ungefär hälften av dom då.
Men jag tänker, precis,
man tänker att det här var det frågan om
att man ville centralisera riket,
man ville disciplinera
undersåtarna, man ville göra dem till Gudfrukta,
man hade stränga straff,
man gjorde dem till döden,
sen kommer överheten
och benådar.
Man kan ju inte hugga huvudet av alla de här
människorna, det blir inga kvar snart.
Eller jag menar, det finns en väldigt
hög benådningsschans
skulle man kunna säga.
Men samtidigt när vi spelade in Asnit 60
om brottsstraf i Östergötland på 1600-talet
där fick man ju också,
när jag intervjuade dig då
då fick jag ofta känslan att
de här bönderna som satt i de här lägre instanserna
det kändes inte som att de var så
sugna på att döma sina granna till döden
egentligen, det var bara att de var tvungna
att göra det mer eller mer. Ja, så var det ju.
Dels var ju lagen skriven som den var
men sen så vet vi ju att det är väldigt
många som döms till förhår
men som ju inte döms till
döden precis som du inne på,
det har jag sett väldigt många gånger.
Men de som döms till
döden för hår, det är ju ofta
de som har ett antal
hordomar bakom sig
sen tidigare. Eller som
har byggt hår och någonting annat.

[Transcript] Historia.nu med Urban Lindstedt / Nattfrieri under stormaktstidens kyrkliga ortodoxi (nymixad repris)

Alltså, det är riktigt grova brottslingar. Så det är ju även under denna stränga tid så finns det ju ett rätt stort förhandlingsutrymme och ett ganska stort godtycke som ju också är det som överrätten eller hovrätterna vill ta bort. De vill ju få bort den här godtyckligheten som de ser sker ute i bygderna. Jag tänker nu kommer vi lite till den här på dens kärna någonstans. Vi har ju satt här lite hur strängt det faktiskt var egentligen djuridiskt men även att kanske inte dödsdomarna verkställdes i så stor andel. Så var det ändå väldigt strängt man såg väldigt strängt på det här från samhället och från presetsskapet. Men då kan man ju föreställa sig hur det är att komma här som en ung ungdom och börja intressera sig för att sätta kön och börja liksom de här lite trevande kontakta som jag utgick från att det kan inte ha varit sån stor skillnad från dig idag. Hur hittar ungdomar ett sätt att faktiskt interagera med motsatta? Ja, de möts ju gärna alltså som jag tycker mig har kunnat se då så var det ju ofta fester. Det var skördefester det var kyrkliga högtider och det var alla dessa dop och bröllo på även begravningar som ju var tillfällen då det fästades och

[Transcript] Historia.nu med Urban Lindstedt / Nattfrieri under stormaktstidens kyrkliga ortodoxi (nymixad repris)

kalasades. Det var väldigt mycket fester.
Det var väldigt mycket fester.
Som ett stående inslag har ju då
dans och musik och väldigt många
av de här danserna var ju sådana här
ihoppnings danser
eller friardanser.
Det finns den här underliggande
en underton av erotik
det finns en underton av
det genom de här lekarna så kan
man då få kontakt
signalera intresse
lära känna varandra kanske om man
nu inte gjorde det. Precis som det är
på danser såklart.
Det är ju en offentligt rum, det sker ju.
Det är ju såklart naturligtvis
väldigt
oskyldigt, det är ju ingenting som händer
det, men det är ju ett sätt att möta
och få kontakt såklart.
Och sedan om ungdomarna
ser också till att träffas
på ängar
i bakgrön, på någon sluge
för att
ses och dansa
och skoja och ha kul
det förstår man ju att de gör
ganska ofta
och det är någonting som kyrkan försöker
sätta stopp för under. Vad tänker
föräldrarna om det här då tänker du?
Nej men föräldrarna, alltså det är ju det
som jag tycker verkar så intressant
för att det är ju precis det här, att alla
föräldrar har ju säkert
i högre eller mindre grad uppmanar sina barn
att inte bygga några
syndrar eller inte bygga några brott
och att flickor
hade ju oerhört mycket

[Transcript] Historia.nu med Urban Lindstedt / Nattfrieri under stormaktstidens kyrkliga ortodoxi (nymixad repris)

att förlora på att bli gravida
så på något sätt så tror jag
att det här fanns liksom
som en grundton i den här kulturen.
Samtidigt som
ungdomarna ju måste
mötas och få kontakt
och de måste ju slutligen bilda paras
och på nånstans vill ju en vuxen värld
prästerna. Prästerna
såg ju oftast negativt
på där ungdomarna möttes
och interagerade med varandra men hur såg
föräldrarna på det här egentligen?
Ja, föräldrarna hade ju
nog i regel
inte riktigt samma stränga syn
som prästerskapet även om de
troligen hade lärt sina barn
vikten av att hålla
på sig. Särskilt flickor hade ju
enormt mycket att förlora på en förtidig
graviditet.
Men samtidigt så hade man ju då
en tyxte
på väldigt många ställen i Sverige
en kultur eller liksom en tradition
av att ungdomarna möttes
under den här seden
som kallas för natfriereiseden.
Alltså att man
de unga killarna
i övrigt tonårsåldern gick runt
i skock och så
så att säga natfriare
de som det hette hos de
lika eller de jämn gamla
flickorna i byn
och då spenderade
då
killarna gick i stora gäng
de gick i stora gäng och så gick
de då runt till de här

[Transcript] Historia.nu med Urban Lindstedt / Nattfrieri under stormaktstidens kyrkliga ortodoxi (nymixad repris)

unga damerna.
Vad var damerna någonstans då? Ja de låg
ju då hade sina nattläger
ute på högskullen eller
i Nalata. De borde inte
då in i stugan utan
från att när flickor började
komma upp i övrigt tonåren
och såg de ofta ute
utanför
alltså i uthusen
och där kunde de ta emot sådana här
så kallade natfriare
så att kvinnan var på det sättet
den som tog emot tommar
passiv så och killarna gick
i skock och sen så kunde hon
då de killarna sinsemellan
välja ut vem som idag
ska få knacka på och fria
hos Karin.
Det handlade inte om sex
men jag måste bara säga
att ibland kvinnan
kvinnan hade den här
passiva rollen
men hon kunde också säga nej
och ibland kunde hon precis
hon har ingen lust att
svenska komma i kväll utan
kan inte här
ligga bredvid
och det var ju att det var
inte att ske nånting otillbarligt
utan de skulle ligga helt påklädda
bredvid varandra
utan de i den här
bedden.
Men det känns ju ändå som att
i det här tyder ju på att föräldrarna
ändå hade ganska stort förtroende
för sina barn.
Ja men precis men det är väl just det

[Transcript] Historia.nu med Urban Lindstedt / Nattfrieri under stormaktstidens kyrkliga ortodoxi (nymixad repris)

där att de hade ju själva antagligen
gjort på samma sätt
för kanske bara 20 år sedan
eller någonting
och just det intressanta är ju då
att det fanns en ära
i att dotten hade många natfriare
och det var ju just
talade ju för att hon var populär
hon hade attraktionskraft
och det är liksom allting baseras
ju på att ingenting har hänt
för det hade det gjort då hade det ju varit tvärtom
då hade ju varit en skamfläck för
föräldrarna så att det liksom
allting systemet eller den här traditionen
bara så antagligen uppav att
just att ingenting hände
för att vara så här
kan hon hålla på i flera år
tills de hittar någon
och grejen är att det här är ju
sker ju antagligen inom
ramen för de
ekonomiska kretsar
som alltså där är
Det kommer inte att torpa pojk till
de stora storboende
för då hade bonden haft
synpunkter på det utan det här
handlar väl om att man träffar någon
och att de här byarna man friar
inom ramen för närområdet
och att det finns liksom
det här är ju mycket mera formaliserat
än vad jag vet
eller så att säga
det här är ju säkert någonting som forskar
i framtiden kan lära sig mycket mera om
Var det här unikt för Sverige?
Nej, det ska det inte vara
utan det finns
liknande

[Transcript] Historia.nu med Urban Lindstedt / Nattfrieri under stormaktstidens kyrkliga ortodoxi (nymixad repris)

eller
ungefär
traditioner
till och med på Island
och i övriga Skandinavien
men också i Mellan Europa
Lev det kvar?
Ja, det är
fortfarande kanske
Det tror jag nog att det faktiskt kan göra
på sina sätt
Det här levde definitivt kvar
på 1800-talet
Och det är lite grann därifrån
som etnologer tidigare känner igen
den här traditionen
så är det ju huvudsakligen från
1800-talet
Men det här är ju
en del av bondesamhälle
Det här är typiskt
i bondekulturen
Och det hänger också ihop
med försörjningsformerna
att man
bodde på
i laderna
Det hänger väldigt mycket ihop med
att man om sommaren kanske bor i färbodar
man är alltså utanför hemmet
kan du tänka dig
påpassade
och ompysslade borgar, döttrar
hade ju inte alls den här rumsliga friheten
att tänka mig
utan det är ju precis det
att de har den här rumsliga
rätt stora friheten faktiskt
som gör så intressant
när man då tänker sig att man
hela tiden hör om den här
ortodoxa perioden
och kyrkans kontroll

[Transcript] Historia.nu med Urban Lindstedt / Nattfrieri under stormaktstidens kyrkliga ortodoxi (nymixad repris)

så är det ju lite grann som två
värda som krockar här
som på ett intressant sätt
Men kyrkan gillade ju inte det här
Nej, det gjorde de inte
så gott de kunde och förbjuda
Förbjuda först
så vände man sig ut i smot de här ungdomarna
man uppmanade ungdomarna att
de skulle sluta och renna omkring
på frier i omnätterna som det heter
och det var väl mycket just
för att de kom ju till kyrkan på sandbagarna
och var jättetrötta eller inte alls
så att man på det sättet
såg att det här var ett problem
ungdomarna har helt enkelt lite
för roligt om lördagsnätterna
så det funkar inte
och det kan man ju då se
på olika ställen hur kyrkan försöker
gripa sig an det här
med nattfrierierna
Du sa att det levde kvar till 18-talet
så måste det ha gått ganska dåligt
Nej, men det gick ju inte
men jag tänker mig att det lever kvar
så tänker jag mig just för att det hänger
våldigt nära sammanvävt
med levnadsförhållandena
alltså bondukulturaren som du sa
eller som du var inne på
det är någonting som hänger ihop
att man söker partner
man måste hitta rutiner eller former
för hur man som ung människa
letar en ny partner
och att den här institutionen
är just för att
det ligger i allas intresse på något vis
Jag tycker den låter som en väldigt fint
Jag tycker också det
Det låter ganska oskyldigt egentligen

[Transcript] Historia.nu med Urban Lindstedt / Nattfrieri under stormaktstidens kyrkliga ortodoxi (nymixad repris)

sätt att interagera
Precis, sen vet vi ju
att kvinnor blev gravida
men det hänger ihop säkert också
i de gamla synen
att man förlova så har man rätt
att gå till sängs
och det behöver ju inte innebära
att man blir gravid
Men
men sen
under 600-talets gång
så skärps ju tonen från kyrkans håll
och då menar man att det inte ens
oavsett man blir gravid eller inte
man får inte ligga i alla fall
så att man vill verkligen
knyta
så sexualiteten till äktenskapet
på ett väldigt konkret sätt
Ibland känns det som att vi bara rakar ner
på pressen när du har träffats
Det är rättvist egentligen
ganska viktiga personer
i de här bygderna och kanske kan tillföra mycket gott
Ja men det gjorde de ju absolut
det är ju inte det, det är bara det
att här har vi ju
en tämligen sträng
strafflagstiftning
och också stränga normer om avhållsamhet
och precis som du sa
människor har ju
någon kommer i tonåren
det går inte riktigt att styra
Nej, det är för mycket hormoner
det är för mycket längtan
det är för mycket nyfikenhet
och kroppslig lust
och människor blir förälskade
och tappar huvudet
det är liksom en variabel
som man måste räkna med

[Transcript] Historia.nu med Urban Lindstedt / Nattfrieri under stormaktstidens kyrkliga ortodoxi (nymixad repris)

när det kommer till unga människor
när sexualitet och kärlek
människor söker sig samman
Det här var ju liksom
vet man att det fanns över hela Sverige
eller hur vet man det?
Nej, det ska ha varit
och idag såhär
flera hundra år senare så sätter vi
ett namn på den här
vi säger att den heter Nattfririseden
men på 1600-talet
tycks det ha varit så att
man hade olika namn
det fanns liksom ingen
den var inte befast
på det här sättet i
språket utan det kunde
heta att man ligger på gällan
gällan som betyder loftet
ungdomarna ligger på gällan
eller att de friar
friar i förtid
var en del präster som sa
de ska sluta med den här fria i förtid
eller de ska
gå på ligg hette det i Småland
Det låter nästan modern
Killarna gick på ligg
så det hette ju olika saker
men principen eller liksom fenomenet
är ju det sammanämligen
att unga kvinnor och män
möts i ett eget rum
avskilda från resten av gruppen
och att man där
men då det finns en rama
kring detta som går ut
på att ingenting får hända
men att det är ett sätt
att lära känna varandra
Jag tänkte här
tanken är ju att det här ska leda till

[Transcript] Historia.nu med Urban Lindstedt / Nattfrieri under stormaktstidens kyrkliga ortodoxi (nymixad repris)

äktenskap
Hur hårt reglerat
var det i den här tiden
vem man fick gifta sig med
Det är svårt
att säga, vad man säger
om man tittar i kyrkålagen
så fick föräldrarna absolut inte
tvinga sina barn
Så att arrangerade äktenskap
Det fanns inte
eller det var ovanligt?
Det fanns säkert mängder
med arrangerade äktenskap
men barnen kanske samtyckte
utan knot
De kanske gjorde som föräldrarna sa
de kanske tyckte att det var lika bra
eller föräldrarna vet bäst
eller så hade de turen att träffa någon
människa
Men
i bondesamhällorna i byarna tyckte då
även om ju allmogen
på inga sätt är en helt homogen
grupp
människor så finns det ändå tyckste många
att det har varit
ganska vanligt att ungdomarna själva
hittade någon sådana vill gifta sig med
och att föräldrarna inte hade någonting
nödvändigtvis någonting
att säga om det utan att de lärt
ungdomarna hållas
och äktenskapet var liksom en ekonomisk
institution
föräldrarna kanske ville ändå
att dina barn skulle giftas
med någon som hade hyfsat stället
eller fallet ungefär lika bra stället som de själva
Jag tänker snarare att
det är absolut sant
men jag tänker med att de

[Transcript] Historia.nu med Urban Lindstedt / Nattfrieri under stormaktstidens kyrkliga ortodoxi (nymixad repris)

ärenden man kan ta del av
hos domkapitlet som var
den instans som skulle hantera
skilsmässor, äktenskap och sannsökningar
då man kan få en liten inblick
på hur snacket kan ha gott
mellan både föräldrar och barn
och mellan presumptiva makar
så får man ju en känsla av att
det är snarare så att
det fanns en ganska
ekonomisk homogenitet
Folk hade ungefär lika adant
lika illa skulle jag säga
i enligt kyrkordning så fick
och även senare kyrkologen så fick
föräldrarna inte tvinga sina barn
då kunde alltså om en person
det betyder ju inte att föräldrarna
var fall men i värsta fall eller
i vissa fall så kunde då barnen
komma till domkapitlet
och säga att jag faktiskt blivit
tvingad till det här äktenskapet
och då kunde de upplösa det
och då kunde man alltså anser att
då hade inte det här äktenskapet
ingås på rätt sätt
och då var det ohjäligt
då kunde det alltså ohjäligt förklaras
gick det att skiljas
ja då
efter reformationen
då kunde man skiljas
men under särskilda
omständigheter
som till exempel
hår
alltså om ens partner
har begått hår med någon annan
då var det ett skäl för skilsmässa
fanns det några andra skäl
ja övergivande

alltså om man kunde
på något sätt
påvisa att ens partner
eller maka hade dragit
så kunde man då
lösa
upp den här personen
och göra det möjligt för den
att gifta sig på nytt
sjukdom kunde vara en sån här
sjukdom
inte så är att någon var
haltoligt för då skulle man bära
varandra spördor och allt det där
men om man till exempel
var impotent
då kan vi föra och ställa oss
hur den sån...
Är det inte rättegångar då?
Jo då, utan det är
då i dom kapitlet dit
människor kom för att få
upplösa äktenskap
eller skilsmässa
och då kunde här vara
att någon impotent så kunde man då
påvisa om personen ifråga var impotent
så kunde man få en skilsmässa
men jag misstänker att det här inte
var så vanligt eller?
Nej, jag tror inte att det var så vanligt
men det återigenade där med
siffror
att det är svårt att veta eftersom
dom äktenskap där man
inte skilder sig, dom lyser ju så att säga
då måste man ställa dom här
ja, det är helt enkelt svårt att veta
hur vanligt det var, men det förekommer ju
Man får ju snarare mer när man läser
historisk litteratur och sådant så får man ju åtta
mer känslan av att
det var ganska vanligt att man gifte om sig

[Transcript] Historia.nu med Urban Lindstedt / Nattfrieri under stormaktstidens kyrkliga ortodoxi (nymixad repris)

för att folk dog ju så mycket
man kanske många verkar ju hinna
gifta sig flera gånger under ett liv
vanligt, det var nog snarare
regel än undantag att man gifte sig
flera gånger
och vi har ju efter ett avsnitt
om pesten i Stockholm 2017
och då dör ju 40% av Stockholm
när det är under sex månader
och vad som är häpnadsveckande där är
att ganska snart efter den här epidemin
så gifte folk om sig faktiskt
och börjar om på nytt precis
så jag tänkte
homosexualitet
var det ens ett begrepp
i den här tiden eller?
det står väl om det är bi men i för sig
man uttrycker det ju på andra
sätt, man uttrycker det som
det heter väl i bi men att
man ska inte ligga nära en annan man
så man ligger nära en kvinna
men
det finns
i rättigångsprotokoll
är det ju oerhört
ovanligt
att man först...
Är det dödstraf?
Det är ju otukt
Men det är ovanligt med sådana rättsfall?
Ja, det är det, det är väldigt ovanligt
men
det förekommer ju
man förstår ju att
människor
av olika
av samma kön har
för att ta tyck i för varandra
men det är ganska ovanligt
Jag läste

[Transcript] Historia.nu med Urban Lindstedt / Nattfrieri under stormaktstidens kyrkliga ortodoxi (nymixad repris)

det här var nog 17-talet
men då kallar man det italienska vanor
och det är kanske inte något för bondesamhället
att ha italienska vanor
men
du har ändå grävt
så mycket
i rättsprotokoll och ändå
du har aldrig hittat någon fall
när någon har avrättats eller så eller
dömt på så sätt för homosexualitet
Nej, jag har faktiskt inte det
Vi har pratat om i tidiga
avsnitt om en kvinna som
utgiser
för att vara man och gifter sig
för att vara nya soldatess utan
Hon avrättas
ju för bedrageri
just att man räknar ihop
hennes specieelser
hon var tidigare gift
men hon hade rymd från sin man
för han var
misshandlade henne
men hon hade ju då gift som en kvinna
och det fick man ju inte göra
och sen hade hon ju också utgjärt sig
för att vara soldat
så hon hade ju då på något sätt
utövat
en bedrageri mot svälkronan
som
ja
men du
de här stränga reglerna då
förr eller senare, när avskaffar man
till exempel dödsstraff, dubbelt hår
ja, 1779
avskaffas dödsstraffa
och det är ju alltså under
1700-talet som vi ser
en

det är ju med Gustav III
upplysning
men där avskaffas dödsstraffet
antal brott
precis, dödsstraffet avskaffas
för en rad brott
vid den här tiden
och vi kan se att
dödsstraffet för hår avskaffas
1779
så det är alltså under hela
1600-talet kan man säga
och en lång bit in på 1700-talet
som den här en ganska hård strafflagstiftning
gentemot
sexual brott
men alltså även om
som den existerar den här
men vi kan ju också se att
redan under 1600-talet
så är det ju så att
som jag sa tidigare det här med att väldigt många
dödsdomar i underrätterna ju inte
verkstads
de verkstads inte
och att även
där man då
blir dömt för dubbelt hår
som ju varit mycket grovt brott
omvandlades ofta dödsdomen
till någonting annat
under 1600-talets gång och in under 1700
det var ändå oftast betydande
böter och sånt
det var fortfarande ett ganska
grova straff
man säger tunga böter eller så
men just att det var dödsstraffen
kommer ju alltså successivt
att minska
och att hårsbrottet då inte längre kommer
att vara belagt med dödsstraff
du har varit drömmen

[Transcript] Historia.nu med Urban Lindstedt / Nattfrieri under stormaktstidens kyrkliga ortodoxi (nymixad repris)

om att drömmen
kommer hitta den här
David Bridal
den mest glamma
designer
vättengårder är nu 15 %
bryddsmedel
drömmen som ser ut
startar runt 99 \$
om du behöver en vejl,
skjul,
skor
eller även langer
och skäp
det är alldeles
David Bridal
ta 20 % av
utföljningen
för en limited time
stoppa
av djurlåk
davidsbridal
store
och shopp
davidsbridal.com
idag
Terms och konditioner
upplager
AKAS
power
world's best
podcast
här är ett show
vi rekommenderar
High
I'm Michelle Obama
and in my podcast
I talk about
so many of the lessons
I've learned
that are centered around
finding your inner confidence
Persisting, även if it feels like people are judging and watching your every move.

[Transcript] Historia.nu med Urban Lindstedt / Nattfrieri under stormaktstidens kyrkliga ortodoxi (nymixad repris)

I get into this and a lot of other meaningful topics with some of my closest friends on my podcast, The Light.

The Light podcast is presented by Starbucks.

ACAST helps creators launch, grow and monetize their podcast everywhere.

acast.com

Tånåring

Vi har pratat om tånåring, ja, vi har inte använt ordet tånåring, vi har sagt ungdom.

Men jag tänker ju, för det är ju liksom något som nästan man får knippa med, 1950-talet med tånåringarna.

Men samtidigt när man läser dina böcker så får man ju ändå en känsla av att det här är tånåringar som på, vad var,

skulle du vilja, hade man en ungdomskultur redan på 1960-talet?

Ja, det skulle jag nog vilja faktiskt påstå att man hade.

Därför att ålder är en sån här, vi var nåt att tänka i kön och i klass eller social tillhörighet.

Men att ålder är också en stark faktor i det gamla bondesamhället, en mycket stark faktor.

Alltså man har arbetsuppgifter väldigt kopplad och knutna till ålder.

Vi har väldigt många olika viktiga, liksom...

Rit, initialrit?

Ja, men alltså det är väldigt viktiga övergångar i en människas liv som är knutna ungefär till olika åldersspann, skulle man kunna säga.

Och att tånåren är en sån här, en period i en människas liv som under 1600-talet är väldigt knuten till olika arbetsuppgifter till exempel, olika roller.

Och man kan ju också se att den här tiden sammanfaller på ett intressant sätt med en ganska stor rumslig frihet som varit inne på tidigare.

Som upphörde man att bli äldre, eller?

Ja, men då knutts man kanske tydligare till gården och till sysslarna på gården och så där.

Under tånåren är både flickor och pojkar ut och valla bostad till exempel, eller man är ute och bor på herrbrän med djuren på sommaren och så där.

Så det är ju intressant nog så att det också sammanfaller med en ganska stor frihet.

Men framförallt så är det ju också så att ungdomarna, alltså rent utvecklingspsykologiskt, så finns det ju drifter som sätter in eller att kroppen växer och hjärnan växer.

Och att det finns, liksom, människor vill komma samman om man blir nyfiken, om man vill mötas och om man vill testa nya känslor och sina stämningar som man kan ha.

Och att ungdomarna även då försökte göra det, vi kan se i domstolprotokoll hur, och i socken stämmer protokoll hur presterskapet påpekar att ungdomarna måste sluta och klä sig i sådana utmanande kläder.

Utmanande på ett sätt som där dom sticker ut helt enkelt.

Det klagade ju redan helga begitta på sin typ, hur utmanande kvinnorna klädde sig, därför fick vi pesten.

Ja, men visst. Så det finns ju olika sätt som man kan se att de ofta på lokal nivå, på olika sätt samlar sig som grupp.

De är inte längre barn, de är inte heller längre, tillhör inte de vuxnas, grupperingar av kvinnor, hustror eller giftakarar, utan de är just unga.

[Transcript] Historia.nu med Urban Lindstedt / Nattfrieri under stormaktstidens kyrkliga ortodoxi (nymixad repris)

Samtidigt här, vi snackar, det är vi ju inne på under stor makstiden här och det är en sak jag funderat lite på, det är ju det att,

Jag har förstått, jag har hört siffran att en tredjedel av alla män dog i krig i den här perioden. Det muns ju rimligtvis innebära att det var brist på partners, eller har du sett några spårer här i din forskning?

Nej, jag har inte sett inte så som jag kan koppla direkt till detta faktiskt, för det tänker man ju, rimligen borde märkas av i byarna.

Det är ju enormt mycket många unga män som drar iväg och som aldrig kommer hem igen. De flesta kommer aldrig igen?

Nej, det är ju rätt stor risk att man aldrig gör det när man åker.

Men nej, det har jag faktiskt aldrig kunnat se, men däremot så kan man ju se ibland kvinnor som är ganska aktiva faktiskt, på ett intressant sätt.

Det kanske är lite brist då?

Ja, man får nästan ibland och missen att man skulle kunna leka med tanken att det är något sånt det handlar om.

En man som var på ett bröllopp och dansade och hade jättekul, en båtsman.

Han försvann och hittade senare drunknad faktiskt, en tragisk historia.

Och då hittar du den, den är inte ramligt.

Då hittar jag den, det kan du ge dig på.

Jag har såna här rada, allvar.

Han hade efter några dagar, för brölloppen kunde ju pågå i en veckastim.

Han hade efter några dagar försvunnit och det var konstiga att han hade lämnat sina kläder, ytterkläder kvar, i bröllops huset.

Så det började spekulera sig ifall han hade tagit livet av sig.

Han hade gått ner sig i den här sjön med vilja, eller uppsåtligen.

Men då menade man att det kanske var pigorna som hade gömt hans kläder, för att han inte skulle kunna ge sig därifrån.

Alltså såna här, du vet, små ögonblicksbilder av att de här pigorna, de satt inte på händerna.

De var lite full ifrån.

Det är lite spekulationer från min sida, men man ser faktiskt...

Man ser lite såna där händelser som...

De är liksom inte kuvade på något sätt kring den här.

Nej, inte på det sättet. Det finns ju också en annan från Jämtland, lite socken Jämtland.

Henne har pressen där, liksom, tagit görat ett antal gånger.

Och i ett tillfälle så har hon jagat en dan.

Jag löver myren, hon och en kärstin, en kompis till henne.

Det låter väldigt dramatiskt.

De är svärmar och leker och så, väldigt i alla fall så som de beskriver händelsen.

Och sen har de fält honom i steget och lagt sig på honom, så där.

Och det här blir rättsfall, eller?

Det blir rättsfall, ja. För honom är det ju ett övergrepp. Han är ju inte alls glad för det här.

Här är ju... Han känner sig ju otroligt illa behandlade.

Då får vi känslan att den här kvinnan är i alla fall...

[Transcript] Historia.nu med Urban Lindstedt / Nattfrieri under stormaktstidens kyrkliga ortodoxi (nymixad repris)

Och andra sidan så finns ju väldigt många rättsgångsfall som handlar om sexuella övergrepp. Försök till våldtäkt.

Och där killar ju i stort sett ut i slutande är de som är förövarna.

Så det går inte att dra några vidare växlar på det här sättet som jag gör här nu då, lite hypotetiskt. Men vi kan ändå konstatera att när det gäller springa och leka och flörta eller kurtisera och svärma så tycks ju kvinnor och män ha varit lika aktiva till det.

Ja, även om det här institutionaliserade friar instruktioner som säger det, var väl ändå tjejerna var med och styrde, men det var inte de som egentligen...

Nej, men så är det nog egentligen inbyggt i den här kulturen.

Kvinnor var ju inte myndiga rent juridiskt, men också normativt så skulle kvinnorna inte ha en passiv roll.

Kvinnor skulle gå efter männen när man gick till kyrkan.

Och kvinnor och män ju uppdelade, du vet, i kyrkorummet.

Om en flicka och pojke skulle döpa, samtidigt så döpte man alltid pojken först.

Det finns tusen sätt som man kan särskilja könen åt och rangordna dem.

Allt sånt där finns, det finns tusen saker som gör att man kan tydligt se en hierarki mellan könen i det här bondesamhället.

På det här vardagliga praktiska planen ser man ju också många sådana fall där flickor är väldigt aktiva

och hitta på snuska visor, eller hur de dansar så solarna flyger och byter kläder med kararna.

Det är lite grann två olika verkligheter som lever sida vid sida.

Man kan väl tänka sig att de var individer på den här tiden också.

Så det är för säkert både bygga, violära och sådana som är lite mer aktiva.

Annika Sandén, docent i Storja och aktuell med boken Fröjdeleka glädjul just och nörgen under stormaktiden.

Stort tack för att du kom hit.

Tack!

Historien nu har varit ute på en femår lång resa i Storja.

Och det här har varit fantastiskt.

Och vi uppskattar alla kommentarer, recensioner och mejl vi fått om podden.

Både kritiska och översvallande positiva.

Vi har gjort våga grejer och det har funkat.

Men om vi ska kunna ta oss till nästa nivå så behöver jag med oss erlyssnare.

Därför vägar vi oss till det här.

Och om vi ska ta oss till nästa nivå så behöver jag med oss erlyssnare.

Därför välkomnar vi alla synpunkter och idéer positiva som kritiska.

Ni kan alltid kontakta mig på UrbanAtHistoria.nu

eller kommentera på vårt Instagram-konto eller Facebook-sida.

Ge oss era bästa uppslag på ämnen och gäster.

Ju nördigare desto bättre.

Tack för de här åren och vi kör minst lika många år till.